

Nr 360.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till
lantarbetstidslag; given Stockholms slott den 5 juni
1942.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lantarbetstidslag.

G U S T A F.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lantarbetstidslag.

Häri genom förordnas som följer.

Lagens tillämpningsområde.

1 §.

Denna lag äger tillämpning:

1) å jordbruk jämte därtill hörande binäringar, vilka icke bedrivs såsom självständiga företag, samt å byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring som nu nämnts, allt för såvitt i företaget till arbete för arbetsgivares räkning i regel användas minst tre arbetare, häri icke inräknad arbetare, som användes till arbete, vilket avses under a)—f) här nedan; samt

2) å trädgårdsskötsel, bedriven såsom självständigt företag, för såvitt däri till arbete för arbetsgivares räkning i regel användes minst en arbetare enligt samma beräkning.

Från lagens tillämpning undantagas:

a) arbete, som utföres under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) kolning i mila;

c) mjölkning, skötsel och upptagning av rotfrukter, dikning, skogsarbete, upptagning av torv samt tillverkning av brännrotv och torvströ, allt i den mån dessa arbeten utföras mot ackordsersättning;

d) husligt arbete;

e) arbete, som bedrivs av staten; samt

f) arbete, varå arbetstidslagen för detaljhandeln äger tillämpning.

2 §.

Såsom arbetare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas;

a) medlem av arbetsgivarens familj;

b) lantbruksinspektör eller annan befattningshavare i överordnad ställning;
eller

c) bokhållare eller annat kontorsbiträde.

3 §.

På begäran av domstol, allmän åklagare, yrkesinspektör eller den, vars rätt därav beröres, åligger det arbetsrådet att avgöra, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå denna lag äger tillämpning, eller huruvida viss arbetstagare är att enligt lagen räknas såsom arbetare.

Är mål, som handlägges vid domstol, beroende av fråga, varom i första stycket förmäles, skall domstolen hänskjuta frågan till arbetsrådet, när part

sådant äskar eller domstolen finner det nödigt, och må slutligt utslag av domstolen ej meddelas, förrän arbetsrådets beslut kommit domstolen tillhanda.

I annan fråga rörande lagens tillämpning än som i första stycket avses har arbetsrådet att på begäran av domstol, allmän åklagare, yrkesinspektör eller den, vars rätt av frågan beröres, avgiva utlåtande.

Ordinarie arbetstid.

4 §.

1 mom. Till arbete, som avses i 1 § första stycket under 1), må arbetsgivare icke använda arbetare under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för arbetsvecka

under januari, februari och december 41 timmar,

under mars, oktober och november 46 timmar samt

under tiden april—september 54 timmar.

Från vad sålunda stadgats skola gälla följande undantag:

a) För varje brukningsdel må en arbetare, som i regel användes till såväl djurskötsel som annat arbete (*arbetare med blandat arbete*), användas till arbete under januari, februari och december högst 47 timmar för arbetsvecka samt under mars, oktober och november högst 52 timmar för arbetsvecka.

Vad nu sagts gälle ock den, som ersätter arbetare med blandat arbete under ledighet.

b) För arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel (*djurskötare*), samt för arbetare, som under minst en vecka ersätter djurskötare, må arbetstiden icke överstiga för dygn nio timmar och för två arbetsveckor i följd 108 timmar.

För att ersätta djurskötare under kortare tid än en vecka må annan arbetare användas till djurskötsel utöver den i första stycket angivna tiden för arbetsvecka, dock att den sammanlagda arbetstiden icke må överstiga 54 timmar för arbetsvecka.

2 mom. Till arbete, som avses i 1 § första stycket under 2), må arbetsgivare icke använda arbetare under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för arbetsvecka

antingen 48 timmar

eller ock under januari, februari, november och december 42 timmar, under mars och oktober 45 timmar samt under tiden april—september 53 timmar.

3 mom. Med arbetsvecka förstås i fall, som avses i 1 mom., tiden från och med måndag till och med söndag samt i fall, som avses i 2 mom., tiden från och med fredag till och med torsdag. Vad i 1 mom. föreskrivits beträffande två arbetsveckor i följd skall gälla för perioder om två arbetsveckor, räknade från första måndagen i november månad varje år.

För viss månad given föreskrift om arbetstid skall tillämpas under arbetsvecka eller tvåveckorsperiod, som nyss sagts, vars första dag infaller under månaden.

5 §.

1 mom. Arbetsrådet må, när skäl därtill äro, medgiva, att den i 4 § angivna arbetstiden, utan att förlängas för år räknat, fördelas på annat sätt än i nämnda paragraf sägs.

2 mom. Finnes i visst fall av särskilda skäl påkallat, att arbetstiden utsträcker längre än i 4 § sägs, äger arbetsrådet lämna medgivande därtill.

3 mom. Undantag från de i 4 § angivna begränsningarna må ock av arbetsrådet medgivas, då det av uttalande av arbetarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framgår, att det stora flertalet av de arbetare, som skulle beröras av undantaget, finner detsamma önskvärt och arbetstiden ej därigenom kommer att oskäligt utsträckas.

Arbete å övertid.

6 §.

1 mom. Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i ett företags drift eller ock medfört överhängande fara för sådant avbrott eller för skada å liv, hälsa eller egendom, må arbetare, i den mån det är nödigt med hänsyn till berörda förhållande, användas till arbete å övertid. Om sådant arbete samt dess anledning, omfattning och varaktighet åligger det arbetsgivaren att senast inom två dygn från dess början göra anmälan till arbetsrådet.

Arbetet må icke fortsättas utöver sist angivna tid, utan att tillstånd därtill sökts hos nämnda myndighet. Angående sådan ansökan har arbetsrådet att ofördröjligen meddela beslut.

Anmälan eller ansökan, varom här är sagt, må anses gjord, när densamma i betalt brev avlämnats till posten.

2 mom. Arbetare må utan sådan anmälan eller ansökan, som i 1 mom. sägs, användas till arbete å övertid, som föranledes av födelser, sjukdomsfall eller olycksfall bland djuren.

7 §.

1 mom. Erfordras för driftens ohindrade gång nödvändigtvis att förberedelse- eller avslutningsarbeten utföras före eller efter den allmänna arbetstiden eller såvitt angår trädgårdsskötsel att så kallad vaktjänst utföres utom den allmänna arbetstiden, må nödigt antal arbetare därtill användas å övertid under högst sju timmar för arbetsvecka.

2 mom. Finner arbetsgivare i annat fall än som avses i 6 § med hänsyn till särskilt förhållande påkallat att använda arbetare till arbete å övertid, vare därtill berättigad för högst 48 timmar under loppet av fyra arbetsveckor och 200 timmar under en tidrymd av 12 månader i följd.

3 mom. Är ytterligare eftergift av trängande behov påkallad, må sådan, dock för högst 100 timmar under en tidrymd av 12 månader i följd, meddelas av arbetsrådet.

4 mom. I fråga om arbetares skyldighet att utföra arbete, som avses i denna paragraf, gäller vad därom kan anses vara med arbetsgivaren överenskommet, men åligger det arbetsgivaren tillse, att icke arbetaren genom användande till dylikt arbete utsättes för överansträngning eller ohälsa.

8 §.

Arbetsgivaren bör anskaffa och å arbetsstället förvara övertidsjournal, upprättad enligt formulär, som fastställs av arbetsrådet.

Rörande arbetares användande till arbete å övertid enligt 6 § 1 mom. eller 7 § åligger det arbetsgivaren att göra anteckning i sådan övertidsjournal senast den första söckendagen i näst därpå följande arbetsvecka eller, därest då icke kan avgöras, huruvida arbetstiden är att hänföra till sådan, som avses i nämnda lagrum, så snart sådant kan bedömas. Arbetsrådet äger dock föreskriva, att anteckning om arbete å övertid får verkställas å annan tid och på annat sätt än nu angivits. I fråga om sådant arbete å övertid, som avses i 7 § 1 mom., är arbetsgivaren icke pliktig att göra dylik anteckning, där övertiden finnes behörigen upptagen å arbetstidschema, anslaget å arbetsstället och angivande tiden för det dagliga arbetets början och slut.

Arbetare äge rätt att själv eller genom utsedd representant på anfordran erhålla del av övertidsjournalen såvitt honom rör.

Beslut av arbetsrådet enligt 6 § 1 mom. eller 7 § 3 mom. skall biläggas journal eller annan handling, däri anteckning enligt andra stycket skall göras, och skall journalen eller handlingen jämte bilagda beslut förvaras å arbetsstället under minst tre år, räknat beträffande journalen eller handlingen från den tid, då sista anteckningen gjordes däri, och beträffande beslutet från detsamma datum.

Allmänna bestämmelser.

9 §.

För tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärende, som avses i denna lag, utser Konungen för viss tid två med jordbruksförhållanden förtrogna ledamöter. En ledamot skall utses bland personer, föreslagna av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, och vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetsgivarsammanslutningar; en ledamot skall utses bland personer, föreslagna av landsorganisationen i Sverige, samt vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetarsammanslutningar. För var och en av ledamöterna utses i enahanda ordning minst två suppleanter, av vilka en bör vara förtrogen med förhållandena inom trädgårds-skötseln.

Vid arbetsrådets behandling av ärende, som avses i denna lag, skola, med iakttagande av vad i 9 § 6 mom. lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning stadgas, närvara båda de ledamöter, vilka utsetts i här nämnd ordning, eller för dem utsedda suppleanter. I övrigt skola bestämmelserna i nämnda paragraf i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet.

10 §.

1 mom. Äro sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare och arbetare, som kunna anses företräda flertalet arbetsgivare och arbetare inom visst verksamhetsområde, som i denna lag avses, ense om viss eftergift i något avseende, varom stadgas i 5 § eller 7 § 3 mom., må Konungen på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande förordna, att eftergiften må inom verksamhetsområdet i fråga allmänt tillgodonjutas.

2 mom. Skulle tillämpningen av denna lag medföra särskilda svårigheter inom viss del av riket eller ock sådana svårigheter för visst arbete eller företag, att dess fortsatta bedrivande därigenom äventyras, må Konungen på framställning av arbetsrådet eller efter dess hörande medgiva av förhållandena påkallat undantag från lagens tillämpning.

11 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionen. Därvid skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd.

12 §.

Använder arbetsgivare arbetare till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, straffes med dagsböter. Var arbetaren under 18 år, vare den, som har vårdnaden om arbetaren, där användandet skett med hans vetskap och vilja, förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

13 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 § 1 mom., eller att iakttaga vad enligt 8 § andra, tredje eller fjärde stycket åligger honom, straffes med dagsböter.

Har arbetsgivare mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift i anteckning, som avses i 8 § andra stycket, straffes med dagsböter ej under fem.

14 §.

Förseelse mot denna lag åtalas vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

15 §.

Beträffande verksamhet, som bedrivs av kommun eller hushållningssällskap, skall vad i denna lag är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

Lag samma vare, där arbetsrådet efter framställning av arbetsgivare godtagit viss person såsom arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe.

16 §.

Där i lag eller författning ytterligare begränsning stadgats beträffande användande av minderårig eller kvinna till arbete, skall sådan begränsning lända till efterrättelse.

Denna lag träder i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 augusti 1942 och i övrigt den 1 november 1942 samt gäller till och med den 31 oktober 1945. Beträffande förseelse mot lagen, som begåtts under tiden för dess giltighet, skall dock vad i lagen är stadgat fortfara att gälla efter sistnämnda dag.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
30 april 1942.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *ny lantarbetstidslag* samt anför:

Det första förslaget till arbetstidslagstiftning för jordbruket och trädgårds-skötseln framlades år 1935 av den s. k. *lantarbetstidsutredningen* (statens off. utredn. 1935: 48). Proposition i ämnet förelades 1936 års riksdag (prop. nr 230), varvid föreslogs en betydligt längre gående arbetstidsbegränsning än vad lantarbetstidsutredningens majoritet föreslagit. Propositionsförslaget underkastades emellertid under riksdagsbehandlingen genomgripande förändringar och den sedermera utfärdade första *lantarbetstidslagen den 26 juni 1936 (nr 333)* anslöt sig i väsentliga stycken till lantarbetstidsutredningens majoritetsförslag. Lagens giltighetstid var bestämd till och med den 31 oktober 1939.

I proposition (nr 94) till 1937 års riksdag föreslogos betydande skärpningar i lagen, närmast anknytande till 1936 års proposition. Förslagen godtogos i huvudsak av riksdagen. *Lag angående ändring i vissa delar av lantarbetstidslagen* utfärdades den 18 juni 1937 (nr 399).

Till fullgörande av ett åt arbetsrådet den 21 juli 1938 av Kungl. Maj:t meddelat uppdrag avlämnade *arbetsrådet* med skrivelse den 11 oktober 1938 dels redogörelse för då gällande lantarbetstidslags verkningar samt för den omfattning, i vilken arbetsrådets rätt enligt lagen att medgiva dispens från dess bestämmelser kommit till användning, dels uppgift rörande de avseenden, i fråga om vilka arbetsrådet funnit behov av utökade dispensmöjligheter föreligga, dels ock förslag till de lagändringar, vilka arbetsrådet ansett böra vidtagas.

Sedan berörda spørsmål därefter underkastats ytterligare utredning av *särskilda sakkunniga*, avgåvo dessa den 11 januari 1939 förslag till ny lantarbetstidslag. För samma års lagtima riksdag framlades, i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag, genom proposition nr 244 förslag till ny lantarbetstidslag. Propositionen godkändes av riksdagen, varefter nu *gällande lantarbetstidslag* utfärdades den 15 juni 1939 (nr 255).

Då giltighetstiden för gällande lag utlöper den 31 oktober 1942, måste statsmakterna dessförinnan taga ståndpunkt till frågan, huruvida och i så fall i vilken form lagen skall förnyas.

Genom skrivelse den 19 december 1941 har Kungl. Maj:t uppdragit åt arbetsrådet att efter hörande av de myndigheter och sammanslutningar, vilkas hörande arbetsrådet funne lämpligt, verkställa utredning om och i vad mån ändringar vore erforderliga i gällande lantarbetstidslag samt till Kungl. Maj:t inkomma med berörda utredning jämte det förslag, vartill densamma kunde föranleda.

Arbetsrådet har berett följande myndigheter och organisationer tillfälle att till rådet inkomma med de erinringar, till vilka bestämmelserna i lagen givit anledning, nämligen lantbruksstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, svenska arbetsgivareföreningen, svenska lantarbetsgivareföreningen, svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, riksförbundet landsbygdens folk, landsorganisationen i Sverige, svenska lantarbetareförbundet, ladugårdsförmännens riksförbund, Sveriges allmänna lantbruks-tjänstemannaförbund samt de anställdas centralorganisation (Daco). Nämda myndigheter och sammanslutningar, med undantag av svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen och Daco, hava avgivit yttranden. En av arbetsrådet upprättad kortfattad sammanställning över innehållet i berörda yttranden torde såsom bilaga (*Bilaga B*) få fogas till protokollet i förevarande ärende.

Arbetsrådet har därefter med *skrivelse den 24 februari 1942* överlämnat ett på grundval av vad som anförts i yttrandena och med stöd av de erfarenheter, som arbetsrådet vunnit under tillämpningen av gällande lantarbetstidslag, upprättat förslag till ny lag i ämnet jämte därtill hörande motiv. Redogörelse för vad arbetsrådet därvid anført och föreslagit lämnas i det följande.

Yttranden över arbetsrådets förslag hava infordrats av eller tillfälle att avgiva yttrande över detsamma beretts de i det föregående omförmälda myndigheterna och sammanslutningarna ävensom Sveriges lantbruksförbund. Yttranden hava avgivits av samtliga med undantag av Sveriges trädgårdsarbetsgivareförening, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund samt ladugårdsförmännens riksförbund.

Då det synes uppenbart, att en laglig reglering av arbetstiden inom jordbruket och trädgårdsskötseln fortfarande bör finnas i vårt land — något yrkande om dess slopande har icke framställts — har jag för avsikt föreslå, att en ny lantarbetstidslag skall utfärdas. Denna synes kunna avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med gällande lag. Jag torde därför nu kunna in-skränka mig till att behandla sådana spörsmål, vilka angå ifrågasatta ändringar av de rättsregler, som gällande lag innehåller.

Departements-
chefen.

Till behandling upptagas nu närmast 4 § 1 mom. samt 8 och 13 §§, därutinnan förslag till lagändringar framlagts av arbetsrådet.

I. Arbetstiden för arbetare med blandat arbete.

Gällande lagbestämmelser.

Till jordbruksarbete i allmänhet får arbetsgivare icke använda arbetare under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för arbetsvecka under januari, februari och december 41 timmar, under mars, oktober och november 46 timmar samt under tiden april—september 54 timmar (4 § 1 mom. första stycket).

Från denna huvudregel gäller, bland annat, det undantag (4 § 1 mom. andra stycket), att för varje brukningsdel *en* arbetare, som i regel användes till såväl djurskötsel som annat arbete (*arbetare med blandat arbete*), må, utöver den i första stycket angivna tiden för arbetsvecka, användas till djurskötsel under januari, februari och december högst 12 timmar för två arbetsveckor i följd samt under mars, oktober och november högst 10 timmar för samma tid. — Vad nu sagts gäller också i fråga om den, som ersätter arbetare med blandat arbete under ledighet.

I förevarande sammanhang må vidare nämnas, att arbetstiden för arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel (*djurskötare*), icke må överstiga för dygn 9 timmar och för två arbetsveckor i följd 108 timmar.

Bestämmelserna om särskild arbetstid för arbetare med blandat arbete infördes år 1939. Dessa bestämmelser överensstämde med föreskrifter i det vid nämnda tidpunkt gällande kollektiva riksavtalet för jordbruket.

Det nu gällande riksavtalet vid jordbruket — vilket äger tillämpning till och med den 31 oktober 1942 — innehåller i nu ifrågavarande hänseende bestämmelser, som överensstämmer med föreskrifterna i gällande lag.

Arbetsrådets utredning m. m.

I de av arbetsrådet i nu förevarande sammanhang begärda yttrandena (sid. 23 i *Bilaga B*) hava *lantbruksstyrelsen* och *svenska lantarbetsgivareföreningen* föreslagit, att bestämmelserna rörande arbetare med blandat arbete måtte ändras så, att arbetstiden begränsades för tvåveckorsperioder till 94 timmar under januari, februari och december, till 102 timmar under mars, oktober och november samt till 108 timmar under april—september. *Svenska lantarbetareförbundet* har å sin sida ansett, att arbetstiden borde begränsas för vecka, samt föreslagit en med 5 timmar utökad veckoarbetstid under vinterhalvåret.

Arbetsrådet har för sin del anfört:

Enligt arbetsrådets mening är den nuvarande ordningen ur praktisk synpunkt otillfredsställande. Det är givet bättre, att arbetstiden begränsas enhetligt under hela året, antingen för vecka eller för tvåveckorsperiod. Vid valet mellan dessa alternativ synes en begränsning av arbetstiden för vecka av både principiella och praktiska skäl vara att föredraga, såvida möjligheterna att av dessa arbetare med blandat arbete utan tillgripande av allmän övertid uttaga erforderlig arbetstid härigenom bliva tillgodosedda. Detta är enligt arbetsrådets uppfattning också fallet. Om för nu ifrågavarande arbetare med blandat arbete den för vanliga »utearbetare» medgivna arbetstiden utökas med 6

timmar i veckan under hela vinterhalvåret, blir, enligt rådets mening, den till 47 respektive 52 timmar för vecka utsträckta ordinarie arbetstiden i de allra flesta fall fullt tillräcklig, särskilt om hänsyn tages till möjligheten att utnyttja i 7 § 1 mom. medgiven övertid för förberedelse- och avslutningsarbeten. Med hänsyn härtill har föreslagits en lagändring i nu angiven riktning.

Enligt gällande lag må utökningen av arbetstid endast användas för utförande av djurskötsel. Med hänsyn till de arbetsuppgifter, som åvila arbetare med blandat arbete, torde det i praktiken knappast ifrågakomma, att utökningen i arbetstid tages i anspråk för annat arbete än djurskötsel. Arbetsrådet har därför, utan att vilja frångå den i och för sig riktiga principen att den ökade arbetstiden endast får användas till utförande av djurskötsel, ansett ett bibehållande av nuvarande bestämmelse, som onödigt komplicerar lagtexten, icke vara erforderligt. Det må även framhållas, att det i vissa fall kan föreligga svårigheter att, när det gäller nu ifrågavarande arbetargrupp, till tiden skarpt avgränsa djurskötsel mot annat arbete.

Enligt arbetsrådets förslag skulle undantagsbestämmelserna beträffande arbetare med blandat arbete — upptagna under a) i 1 mom. — erhålla följande lydelse (skiljaktigheter i förhållande till gällande lag med spärrad stil):

a) För varje brukningsdel må *en* arbetare, som i regel användes till såväl djurskötsel som annat arbete (*arbetare med blandat arbete*), användas till arbete under januari, februari och december högst 47 timmar för arbetsvecka samt under mars, oktober och november högst 52 timmar för arbetsvecka.

Vad nu sagts gälle ock den, som ersätter arbetare med blandat arbete under ledighet.

Two reservanter inom arbetsrådet (ledamöterna Söderbäck och Carell) hava anfört:

När arbete med djurskötsel år 1937 blev lagligen reglerat och för vilket arbete bestämdes en något längre arbetstid än för det egentliga jordbruksarbetet, fanns det nödvändigt att beräkna arbetstiden för tvåveckorsperiod, det senare med hänsyn till att djurskötarna enligt kollektivavtal och praxis tillerkänts i regel minst en fridag per tvåveckorsperiod. Genom arbetstidens fördelning på tvåveckorsperioder gjordes det nämligen möjligt att jämnt fördela den ordinarie arbetstiden på periodens arbetsdagar. Vid fördelning per vecka skulle det icke vara möjligt att uttaga hela den ordinarie arbetstiden under vecka varunder fridag infaller.

Tvåveckorsindelningen av arbetstiden hänfördes i sagda lag allenast till de arbetare, som »uteslutande» (senare »huvudsakligen») syssla med djurskötsel.

Vid praktiskt taget varje gård finnes det emellertid åtminstone en arbetare, som »användes till såväl djurskötsel som annat arbete (arbetare med blandat arbete)». Arbetsgivare och arbetare voro ense om dels att även för dylik arbetare krävdes en något längre ordinarie arbetstid än för utearbetare (egentliga jordbruksarbetare) och dels att arbetstiden för en sådan arbetare, som i likhet med den egentlige djurskötaren i regel åtnjuter en fridag per tvåveckorsperiod, skulle beräknas för två veckor i följd. I anledning härav fastställdes i kollektivavtalet en för tvåveckorsperiod beräknad förlängd ordinarie arbetstid, därvid de enskilda parterna, då kollektivavtalsbestämmelsen stod i strid med lagens bestämmelser, voro hänvisade till att hos arbetsrådet begära dispens för tillämpning av kollektivavtalsbestämmelsen på denna punkt. Dylika dispenser begärdes i stor utsträckning och beviljades undantagslöst av arbetsrådet.

År 1938 på hösten föreslog arbetsrådet, som anmodats att avgiva yttrande över de ändringar i lantarbetstidslagen, som kunde finnas befogade, att arbetstiden för arbetare med blandat arbete dels skulle ökas utöver den för utearbetaren fastställda och dels skulle beräknas för tvåveckorsperioder. 1939 års sakkunniga föreslogo emellertid den jämkningen i arbetsrådets förslag att den mot utarbetarens arbetstid svarande delen av den ordinarie arbetstiden skulle beräknas för vecka, men att utökningen av arbetstiden skulle beräknas för två veckor i följd. Därigenom skulle såsom förut möjliggöras en jämn fördelning av den ordinarie arbetstiden på veckodagarna, oavsett om fridag anvisades i en vecka eller ej. 1939 års lantarbetstidslag avfattades i enlighet med de sakkunnigas förslag på denna punkt.

Även om det senast gällande systemet möjliggjort anvisande av en fritid varannan vecka utan att den dagliga arbetstiden därför behövt bli olika lång i de olika veckorna, framstår det obestriddigt såsom tungrott och besvärligt att behöva räkna med en viss del av den ordinarie arbetstiden för vecka och återstoden av densamma beräknad för två veckor i följd.

Att arbetstiden, såsom arbetsrådet nu föreslår, skall beräknas per vecka medför visserligen att man slipper laborera med två slags å olika tidsperioder beräknad ordinarie arbetstid, men det leder också till att den dagliga arbetstiden måste bli olika i vecka med och i vecka utan fridag, försåvitt den medgivna veckoarbetstiden skall kunna uttagas. En jämn och lika dagsarbetstid kan, därest den av rådets majoritet föreslagna arbetstiden helt skall kunna uttagas, icke vinnas med mindre än att arbetstiden beräknas per tvåveckorsperiod. Enligt vår mening innebär arbetstidens beräkning per tvåveckorsperiod en avsevärd förenkling och medför tillika att man även i fråga om arbetstidsperioderna jämställer arbetare med blandat arbete med övriga arbetare — de egentliga djurskötarna — som ha minst en fridag varannan vecka.

Under hela den tid, som djurskötseln varit lagligen reglerad, har det, såsom framgår av vad ovan sagts, stått klart för såväl statsmakterna som parterna på arbetsmarknaden att arbetstiden för arbetare med blandat arbete lämpligen beräknas för två veckor i följd. Något bärande skäl för arbetstidens beräkning per vecka har ej heller nu anförts. Därest arbetstiden beräknas för vecka och fridag anvisas varannan vecka, står däremot oförändrad kvar den faktiska omöjligheten att till fullo utnyttja den såsom erforderlig ansedda arbetstiden, fördelad med jämn dagsarbetstid under veckan, oavsett om däri ingår fridag eller icke.

Under hänvisning härtill få vi föreslå att ifrågavarande arbetstid, i stället för att, som arbetsrådet föreslagit, angivas till 47 respektive 52 timmar för arbetsvecka, fastställas till *94 respektive 104 timmar* för två arbetsveckor i följd.

Yttrandena över arbetsrådets förslag.

I de avgivna yttrandena över arbetsrådets förslag hava *riksförsäkringsanstalten, landsorganisationen i Sverige och svenska lantarbetareförbundet* tillstyrkt detsamma under det att *lantbruksstyrelsen, svenska lantarbetareföreningen, svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges lantbruksförbund och riksförbundet landsbygdens folk* anslutit sig till reservationen.

Det må anmärkas, att enligt gällande riksavtal vid jordbruket övertidsersättning enligt vederbörande lokalavtal utgår för övertidsarbete enligt 7 §, sålunda bland annat för förberedelse- eller avslutningsarbete enligt 7 § 1 mom.

Enighet råder därom, att arbetstiden även för arbetare med blandat arbete bör vara enhetligt begränsad. Olika meningar hava emellertid yppats rörande spörsmålet, huruvida begränsningen bör anknytas till enveckas- eller tvåveckorsperioder. Arbetsrådets majoritet, vars förslag tillstyrkts av riksförsäkringsanstalten, landsorganisationen i Sverige och svenska lantarbetareförbundet, har ansett en begränsning av arbetstiden för vecka av både principiella och praktiska skäl vara att föredraga, därvid framhållits, att med hänsyn till att i 7 § 1 mom. medgiven övertid för förberedelse- och avslutningsarbeten vid behov kan utnyttjas möjligheter även med denna anordning förefinnas att utan tillgripande av allmän övertid uttaga erforderlig arbetstid av dessa arbetare. Två reservanter inom arbetsrådet, vilkas mening omfattats i flertalet remissyttranden, hava däremot funnit de starkaste skälen tala för beräkning av arbetstiden för två arbetsveckor i följd, därvid mot arbetstid bestämd för vecka främst invänts, att vid tillämpning av densamma den dagliga arbetstiden måste bli olika i vecka med och i vecka utan fridag, för såvitt den medgivna veckoarbetstiden skall kunna uttagas.

Efter övervägande av vad som från ömse sidor anförts i ärendet har jag för egen del ansett mig böra giva min anslutning till den mening, åt vilken arbetsrådets majoritet givit uttryck. Jag tillstyrker därför, att bestämmelserna i ämnet avvattas i enlighet med arbetsrådets lagförslag.

Mot arbetsrådets förslag, att ur lagen skall utgå den föreskrift, enligt vilken arbetstiden skall få användas endast för utförande av djurskötsel, synes erinran icke vara att göra.

II. Arbetstiden för djurskötare.

Gällande lagbestämmelser.

Arbetstiden för arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel (*djurskötare*) får enligt föreskrift i 4 § 1 mom. — såsom förut nämnts — icke överstiga för dygn nio timmar och för två arbetsveckor i följd 108 timmar.

För att ersätta djurskötare under ledighet må annan arbetare användas till djurskötsel utöver den i 4 § 1 mom. första stycket angivna tiden för arbetsvecka, dock att den sammanlagda arbetstiden icke må överstiga 54 timmar för arbetsvecka.

Arbetsrådets utredning m. m.

Rörande vad de av arbetsrådet begärda yttrandena innehålla be-
träffande nu ifrågavarande spörsmål hänvisas till *Bilagan B* sid. 23 och 24.

Arbetsrådet har framhållit, att särbestämmelsen för det fall att arbetare tjänstgjorde såsom ersättare för djurskötare, vilken infördes vid 1939 års revision av lantarbetstidslagen, innebure, att vid utförande av ersättartjänst arbetstiden under vinterhalvåret finge utsträckas till 54 timmar i veckan. Av förarbetena till lagen framginge, att denna särbestämmelse gällde för arbetare, som ersatte djurskötare under fridag, kortare tids sjukdom eller annan dylik ledighet. Av förarbetena framginge även, att ersättare, som under längre tid

inträdde i djurskötarens ställe, utan särskilt lagstadgande därom fölle under den för djurskötare gällande huvudregeln.

Med hänsyn till det sålunda anförda syntes det arbetsrådet i och för sig icke nödvändigt att — vilket svenska lantarbetsgivareföreningen föreslagit i sitt yttrande till arbetsrådet — i lagen införa ett stadgande om att arbetare, som under längre tid än en vecka tjänstgjorde såsom ersättare för djurskötare, skulle hava sin arbetstid begränsad till 108 timmar för två arbetsveckor i följd. Då den nuvarande regeln om ersättartjänstgöring emellertid kunde medföra missförstånd vid den praktiska tillämpningen, hade det synts arbetsrådet lämpligt, att i lagen direkt angäves, att arbetare, som längre tid än en vecka fullgjorde sådan ersättartjänst, skulle hava sin arbetstid reglerad enligt de för djurskötare gällande bestämmelserna.

Arbetsrådet har föreslagit följande — i 1 mom. under b) upptagna — undantagsbestämmelse beträffande djurskötare (skiljaktigheter i förhållande till gällande lag med spärrad stil):

b) För arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel (*djurskötare*), samt för arbetare, som under minst en vecka ersätter djurskötare, må arbetstiden icke överstiga för dygn nio timmar och för två arbetsveckor i följd 108 timmar.

För att ersätta djurskötare under kortare tid än en vecka må annan arbetare användas till djurskötsel utöver den i första stycket angivna tiden för arbetsvecka, dock att den sammanlagda arbetstiden icke må överstiga 54 timmar för arbetsvecka.

Yttrandena över arbetsrådets förslag.

Arbetsrådets nu ifrågavarande förslag har i yttrandena tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Arbetsrådets förslag innefattar icke någon saklig ändring av de rättsregler, vilka för närvarande gälla, utan allenast ett förtydligande av nuvarande bestämmelser. Förslaget, som godtagits i yttrandena, synes böra inflyta i den nya lagen.

Departements-
chefen.

III. Bestämmelser om förande av övertidsjournal m. m.

Gällande lagbestämmelser.

I 8 § första stycket lantarbetstidslagen föreskrives, bland annat, att det åligger arbetsgivaren att rörande arbetares användande till arbete å övertid enligt 6 § 1 mom. eller 7 § senast den första söckendagen i näst därpå följande arbetsvecka eller, därest då icke kan avgöras, huruvida arbetstiden är att hänföra till sådan, som avses i nämnda lagrum, så snart sådant kan bedömas, göra anteckning i särskild journal, upprättad enligt formulär, som fastställles av arbetsrådet.

Enligt 13 § första stycket straffas, bland annat, den arbetsgivare med dagsböter, som försummar att iakttaga vad enligt 8 § åligger honom.

Arbetsrådets utredning m. m.

I yttrande till arbetsrådet föreslog *svenska lantarbetareförbundet* införande i lagen av obligatorisk skyldighet att hålla övertidsjournal enligt fastställt formulär. *Riksförsäkringsanstalten* avstyrkte bestämt nämnda förslag. Skulle det vara någon egentlig mening med en sådan föreskrift borde den förknippas med straffansvar, vilket icke gärna syntes kunna ifrågakomma under förevarande omständigheter. Det syntes emellertid vara nödvändigt, att inspektionsförrättarna framdeles ginge något strängare fram än hittills i allmänhet torde hava varit förhållandet och i förekommande fall anmälde uppenbart försumliga arbetsgivare till åtal för bristande iakttagande av vad som åläge dem enligt 8 §.

Arbetsrådet har för sin del anfört:

Lantarbetareförbundet har framhållit, att journalföringen av övertid mångenstädes är bristfällig av den anledningen att övertidsjournal saknats vid tillfällena, då övertidsarbete uttagits. Arbetsrådet finner vad lantarbetareförbundet anfört och föreslagit värt beaktande och anser sig böra föreslå en lagändring, innebärande att arbetsgivare skall vara skyldig att — oavsett huruvida övertid uttages eller ej — anskaffa och å arbetsstället förvara övertidsjournal. Utöver vad förbundet andragit må såsom skäl härtill anföras, att såväl arbetsrådets kungörelse med formulär till övertidsjournal som de i handeln förekommande tryckta övertidsjournalerna innehålla av arbetsrådet utarbetade anvisningar angående anteckning om övertid m. m. samt att ett införande av nämnda obligatoriska skyldighet skulle bidraga till en mera allmänt spridd kännedom om lagens bestämmelser än som nu torde förefinnas. Till undvikande av missförstånd må anmärkas, att arbetsgivaren i stället för att inköpa tryckt övertidsjournal givetvis äger att själv iordningställa journal, om den upprättas enligt arbetsrådets formulär. — Då den här föreslagna skyldigheten närmast har karaktären av en ordningsbestämmelse och blotta tillvaron av densamma synes vara värdefull ur kontrollsynpunkt, har arbetsrådet med hänsyn härtill och även av andra skäl ansett, att bestämmelsen i fråga icke bör förenas med straffpåföljd. På grund härav har föreslagits en ändring i 13 §.

Arbetsrådet har föreslagit ett nytt första stycke i 8 § samt vissa ändringar i det nuvarande första stycket, vilket upptagits som ett andra stycke under det att de nuvarande andra och tredje styckena oförändrade ingått såsom tredje och fjärde stycken i den föreslagna 8 §.

8 § första och andra styckena samt 13 § första stycket i arbetsrådets lagförslag hava följande lydelse (skiljaktigheter i förhållande till gällande lag med spärrad stil):

8 §.

Det åligger arbetsgivaren att anskaffa och å arbetsstället förvara övertidsjournal, upprättad enligt formulär, som fastställs av arbetsrådet.

Rörande arbetares användande till arbete å övertid enligt 6 § 1 mom. eller 7 § åligger det arbetsgivaren att göra anteckning i ovannämnda journal senast den första söckendagen i näst därpå följande arbetsvecka eller, därest då icke kan avgöras, huruvida arbetstiden är att hänföra till sådan, som avses i nämnda lagrum, så snart sådant kan bedömas. Arbetsrådet äger dock föreskriva, att anteckning om arbete å övertid får verkställas å annan tid och på

annat sätt än nu angivits. I fråga om sådant arbete å övertid, som avses i 7 § 1 mom., är arbetsgivaren icke pliktig att göra dylik anteckning, där övertiden finnes behörigen upptagen å arbetstidsschema, anslaget å arbetsstället och angivande tiden för det dagliga arbetets början och slut.

13 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 § 1 mom., eller att iakttaga vad enligt 8 § andra, tredje eller fjärde stycket åligger honom, straffes med dagsböter.

Formulär till övertidsjournal enligt 8 § lantarbetstidslagen är fastställt genom arbetsrådets kungörelse den 12 september 1939 (intagen i Svensk författningssamling under nr 695).

Yttrandena över arbetsrådets förslag.

Arbetsrådets förslag om ändringar i 8 och 13 §§ har i yttrandena mött erinran allenast från riksförsäkringsanstalten och riksförbundet landsbygdens folk. *Riksförsäkringsanstalten* har vidhållit vad anstalten anfört i sitt föregående yttrande till arbetsrådet och *riksförbundet landsbygdens folk* framhåller, att tidsläget för närvarande är sådant, att några nya eller kompletterande bestämmelser, som verka försvårande eller betungande på jordbrukets skötsel, icke nu böra införas.

Departementschefen. Betänkligheter kunna givetvis, på sätt riksförsäkringsanstalten framhållit, anföras däremot, att i lagen införes en föreskrift, vars överträdande icke lämpligen torde kunna förbindas med straffansvar. Å andra sidan måste det otvivelaktigt anses vara av värde, att övertidsjournal finnes tillgänglig, där lantarbetstidslagen skall tillämpas, så att, om övertidsarbete oförmodat blir erforderligt, i lagen föreskriven anteckning därom kan göras i stadgad ordning. Jag tillstyrker med hänsyn till vad sålunda anförts sådan ändring av 8 §, att däri i ett första stycke föreskrives, att varje arbetsgivare *bör* anskaffa och å arbetsstället förvara övertidsjournal. I övrigt tillstyrker jag ändring av 8 § ävensom följdändringar i 13 § i saklig överensstämmelse med arbetsrådets förslag.

I detta sammanhang synes även frågan om den nya lantarbetstidslagens ikraftträdande och giltighetstid böra behandlas.

IV. Lagens ikraftträdande och giltighetstid.

Nuvarande lantarbetstidslag gäller, såsom förut nämnts, till och med den 31 oktober 1942. Beträffande förseelse mot lagen, som begåtts under tiden för dess giltighet, skall dock vad i lagen är stadgat fortfara att gälla efter nämnda dag.

Arbetsrådet har framhållit, att det, med hänsyn bland annat till de på grund av nuvarande krisläge rådande osäkra förhållandena på jordbrukets område, alltjämt föreläge skäl att giva den nya lagen provisorisk giltighet, förslagsvis för ytterligare en treårsperiod, räknat från och med den 1 november

1942. Såvitt anginge arbetsrådets befogenhet och verksamhet borde dock den nya lagen gälla redan från och med den 1 juli 1942.

Mot arbetsrådets förslag har erinran icke framställts i de över rådets utredning avgivna yttrandena.

Såsom arbetsrådet föreslagit synes den nya lantarbetstidslagen böra erhålla Departements-
chefen. giltighet endast för viss tid, i överensstämmelse med hittillsvarande praxis beträffande provisoriska arbetstidslagar föreslagen till tre år.

Jag övergår nu till att i korthet beröra vissa spörsmål, vilka behandlats av arbetsrådet i dess utredning men icke föranlett förslag till lagändringar från arbetsrådets sida.

V. Ytterligare i arbetsrådets utredning behandlade spörsmål.

Såsom framgår av *Bilaga B* hava även vissa andra ändringsförslag än de i det föregående närmare berörda framställts i de till arbetsrådet avgivna yttrandena. Arbetsrådet har därav, utan att framlägga förslag till lagändringar, till behandling upptagit spörsmål berörande i det följande under A—D angivna lagrum.

A. 1 § andra stycket b).

Enligt 1 § andra stycket b) undantages från lantarbetstidslagens tillämpning kolning i mila.

Svenska lantarbetstidsgivareföreningen har i sitt yttrande till arbetsrådet föreslagit, att jämväl kolning i kolugn skulle undantagas från lagens tillämpning.

Arbetsrådet har framhållit, att i fråga om ugnar för kolning två huvudtyper kunde urskiljas, dels en där ugnarna vore av mycket enkel beskaffenhet — »milugnar» — och dels en med ugnar av mera utarbetad konstruktion. Med det nyssnämnda förslaget torde framförallt hava åsyftats, att kolning i »milugn» skulle undantagas från lagen. Då de skäl, som talade för att kolning i mila icke omfattades av lagen — arbetets oregelbundenhet och svårigheten för arbetsgivaren att övervaka detsamma — icke gjorde sig i lika hög grad gällande i fråga om »milugnarna», hade arbetsrådet, ehuru med viss tvekan, icke ansett sig böra föreslå, att kolning i »milugn» skulle undantagas från lagens tillämpning. Därför talade även den omständigheten, att det torde finnas åtskilliga övergångsformer mellan de nyss angivna huvudtyperna av kolugnar och att det i praktiken skulle ställa sig svårt att draga en någorlunda skarp gräns mellan ugnar, som skulle falla under lagen, och sådana, som skulle vara undantagna därifrån. Det kunde emellertid framhållas, att kolning i »milugn» i vissa fall kunde bedrivas under sådana förhållanden, att kolningsarbetet vore undantaget jämlikt 1 § första stycket a) i lagen, d. v. s. emedan arbetet utfördes under sådana förhållanden, att det ej kunde anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande.

I yttrandena över arbetsrådets utredning hava nu ifrågavarande spörsmål icke behandlats.

B. 5 § 1 mom.

Enligt 5 § 1 mom. äger arbetsrådet, då skäl därtill äro, medgiva, att arbetstiden, utan att förlängas för år räknat, får fördelas på annat sätt än i 4 § sägs. Beträffande innehållet i 4 § hänvisas till den redogörelse därför, som lämnats i det föregående.

I yttrandena till arbetsrådet hava *lantbruksstyrelsen* och *svenska lantarbetsgivareföreningen* föreslagit, att i lagtexten skulle intagas bestämmelse om att sådan överflyttning av arbetstid finge av arbetsrådet medgivas, då dagsljusets längd eller arbetets art därtill gäve anledning eller eljest skäl därtill funnos. *Svenska lantarbetareförbundet* har hemställt om införande i lagen av en bestämmelse, att då överflyttning medgaves arbetstiden under tiden för ökningen icke finge överstiga 54 timmar i veckan och under tiden för minskningen icke finge understiga 41 timmar i veckan.

I detta sammanhang må även omnämnas ett av *lantbruksstyrelsen* framlagt förslag — närmast berörande 4 § 1 mom. — rörande tvenne olika alternativ för den ordinarie arbetstidens uttagande. Det ena skulle upptaga den i lagens 4 § nu fastställda arbetstiden, medan det andra i det väsentligaste skulle sammanfalla med det första alternativet, dock med den ändringen, att veckoarbetstiden under november skulle minskas till 41 timmar och under februari ökas till 46 timmar.

Arbetsrådet har för sin del anfört:

Med stöd av 5 § 1 mom. i lagen har arbetsrådet i ett stort antal fall medgivit en överflyttning av arbetstid från en årstid till en annan. Behovet av dylik överflyttning synes vad mellersta Sverige beträffar framför allt hava berott på svårigheten att under november månad helt utnyttja den medgivna arbetstiden av 46 timmar samt behovet av längre arbetstid — särskilt för skogsarbete, timmertransporter och dylikt — under februari och mars månader, då dagsljusets längd avsevärt ökats. I södra Sverige har däremot ett behov av längre arbetstid framträtt under oktober och november månader med hänsyn till då pågående upptagning och transport av betor, plöjning och sådd m. m. — Här ha endast anförts några av de vanligaste fallen. Det är givet att behovet av överflyttning av arbetstid växlar betydligt med hänsyn till dagsljusets längd på olika orter, olika egendomars särskilda driftförhållanden och andra omständigheter. Det må vidare framhållas, att inom jordbrukets binäringar och inom den självständiga trädgårdsskötseln behovet av överflyttning gestaltar sig på ett annat sätt än inom det egentliga jordbruket.

Med hänsyn till vad ovan angivits har arbetsrådet icke funnit den av *lantbruksstyrelsen* och *svenska lantarbetsgivareföreningen* förordade exemplifieringen i lagrummet vare sig erforderlig eller önskvärd. Det synes arbetsrådet lämpligt, att nuvarande bestämmelse bibehålles, varigenom åt rådet i fortsättningen liksom hittills lämnas fria händer att med beaktande av omständigheterna i det särskilda fallet fatta beslut om överflyttning av arbetstid.

Arbetsrådet finner sig icke kunna tillstyrka en sådan lagändring som *svenska lantarbetareförbundet* föreslagit men anser sig böra framhålla, att avvikelser från de av förbundet angivna gränserna icke torde böra ske annat än i särskilda fall.

Lantbruksstyrelsens förslag rörande olika alternativ beträffande arbetstiden enligt 4 § 1 mom. har icke av arbetsrådet berörts i annan mån än vad

som kan anses innefattas i rådets nyss återgivna uttalanden beträffande 5 § 1 mom.

I yttrandena över arbetsrådets utredning hava nu behandlade spörsmål berörts endast av lantbruksstyrelsen och Sveriges lantbruksförbund. *Lantbruksstyrelsen* har ånyo framfört sitt förslag rörande ändring av 4 § 1 mom., då enligt styrelsens mening ett starkt behov av en dylik ändring föreläge för landets mellersta och norra delar. *Sveriges lantbruksförbund* har velat få ett klart uttalande, att arbetsrådet skall medgiva annan fördelning av arbetstiden, då dagsljusförhållanden eller arbetets art det påkalla. Därest arbetsrådets uttalande i motiveringen till 5 § finge tolkas såsom en avsikt att även med den föreslagna lydelsen av paragrafen lämna dylikt medgivande, ville förbundet blott understryka detta uttalande att gälla vid den framtida tillämpningen av lagen.

C. 5 § 2 mom.

Finnes i visst fall av särskilda skäl påkallat, att arbetstiden utsträcker längre än i 4 § sägs, äger arbetsrådet enligt 5 § 2 mom. lämna medgivande därtill.

Svenska lantarbetsgivareföreningen har i yttrande till arbetsrådet hemställt om sådan ändring av förevarande moment, att arbetsrådet skulle medgivas befogenhet att, då särskilda skäl föreläge, under viss tid upphäva arbetstidsbegränsningarna för viss brukningsdel.

Arbetsrådet har efter redogörelse för förarbetena till gällande bestämmelser framhållit, att arbetsrådet hade möjlighet att, då särskilda undantagsförhållanden föreläge, jämlikt nu ifrågavarande lagrum för visst företag, under viss angiven tid medgiva befrielse från de i lantarbetstidslagen stadgade begränsningarna av arbetstiden.

I yttrandena över arbetsrådets utredning har nu föreliggande spörsmål icke berörts.

D. 7 § 2 mom.

Finner arbetsgivare i annat fall än som avses i 6 § (s. k. nödfallsarbete) påkallat att för brådskande arbete under sådd eller skörd, för att ersätta arbetare under ledighet eller för att tillgodose annat tillfälligt behov av ökad arbetstid använda arbetare till arbete å övertid, är han enligt 7 § 2 mom. därtill berättigad för högst 48 timmar under loppet av fyra arbetsveckor och 200 timmar under en tidrymd av 12 månader i följd. Momentet erhöll denna lydelse vid 1939 års revision av lantarbetstidslagen. Dessförinnan hade arbetsgivaren ägt utnyttja i momentet avsedd övertid, s. k. allmän övertid, om detta var »med hänsyn till särskilt förhållande påkallat».

I yttrandena till arbetsrådet hava *lantbruksstyrelsen* och *svenska lantarbetsgivareföreningen*, under framhållande av att gällande utformning av lagtexten föranlett missförstånd och verkat restriktivt på möjligheterna att uttaga övertid, yrkat, att bestämmelsen måtte återföras till sin ursprungliga lydelse.

Arbetsrådet har framhållit, att av förarbetena till gällande lag framginge, att bestämmelsen i 7 § 2 mom. hade karaktären av försökslagstiftning och tillkommit i syfte att förhindra missbruk av rätten att uttaga övertid. Med hänsyn till att bestämmelsen varit gällande allenast i två år och att tillräcklig erfarenhet om dess verkningar ej hunnit vinnas under denna tid, har arbetsrådet förordat, att bestämmelsen måtte bibehållas i oförändrat skick. Arbetsrådet har tillagt, att av förarbetena jämväl framginge, att den i momentet gjorda exemplifieringen av sådana tillfällen, då här avsedd övertid finge uttagas, icke vore uttömmande.

I yttrandena över arbetsrådets utredning hava nu ifrågavarande spörsmål icke berörts.

Departements-
chefen.

I fråga om de spörsmål, för vilka redogörelse lämnats under A—C, har jag ansett mig kunna godtaga den ståndpunkt, som arbetsrådet intagit. Vad från olika håll anförts föranleder mig därför icke att i nu ifrågavarande hänseenden föreslå avvikelser från det av arbetsrådet framlagda lagförslaget.

Vad angår de under D omförmälda bestämmelserna i 7 § 2 mom., synes den utformning momentet erhållit i gällande lag, varigenom en exemplifiering lämnats å sådana tillfällen, då övertid skall få uttagas, hava föranlett missförstånd vid tillämpningen. Då anledning icke synes föreligga till antagande, att en återgång till momentets lydelse före 1939 års ändring skulle medföra några för arbetstagarna menliga följder, finner jag mig kunna tillstyrka en sådan avfattning av momentet, att övertid skall få uttagas, om detta är »med hänsyn till särskilt förhållande påkallat». Denna formulering överensstämmer med den, som användes i allmänna arbetstidslagen för motsvarande fall.

Slutligen må omnämnas vissa spörsmål, vilka berörts i de över arbetsrådets utredning avgivna yttrandena men icke behandlats i det föregående.

VI. I yttrandena över arbetsrådets utredning omnämnda, i det föregående ej behandlade spörsmål.

De anställdas centralorganisation (Daco) har förklarat sig instämma i vad Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund tidigare anført i sitt yttrande till arbetsrådet. Angående yrkandena i nämnda yttrande hänvisas till *Bilaga B* sid. 22 samt 24—26.

Daco har framhållit, att det å ena sidan måste beklagas, att nämnda yrkanden icke vunnit bifall, men att det å andra sidan kunde vitsordas, att det under nuvarande förhållanden kunde finnas skäl för att icke vidtaga några skärpningar av lantarbetstidslagen. De föreslagna ändringarna borde emellertid icke rimligen anstå längre än till dess mera normala förhållanden åter inträdde.

Sveriges lantbruksförbund har framhållit, att, då det särskilt under nu rådande förhållanden med omfattande inkallelser av jordbruksarbetare vore av behovet påkallat att i vissa fall erhålla befrielse från i lantarbetstidslagen

stadgade begränsningar av arbetstiden, förbundet ville understryka vikten av att arbetsrådet medgäve dylik befrielse, så ofta skäl därtill förebragtes. Ett understrykande härav i motiveringen till lagen funne förbundet i nuvarande läge vara angeläget och i viss mån ägnat att skingra den oro, som inom jordbrukarkretsar rådde med avseende på möjligheterna att nu genomföra det önskvärda produktionsprogrammet.

Jag har icke funnit erforderligt att i anledning av vad Daco och Sveriges lantbruksförbund anfört göra något särskilt uttalande. .

Departements-
chefen.

VII. Förslag av besparingsberedningen rörande ändring av arbetsrådets sammansättning.

I den förut denna dag anmälda propositionen angående anslag till arbetsrådet m. m. har omnämnts, att besparingsberedningen i avgiven promemoria framställt förslag till, bland annat, ändringar i arbetsrådets sammansättning, vilka förslag, därest de skulle bifallas, skulle föranleda ändringar jämväl i 9 § lantarbetstidslagen. På sätt närmare framgår av nämnda proposition har jag funnit mig icke kunna tillstyrka ändring av gällande lagregler i det hänsende, varom sålunda varit fråga.

Departements-
chefen.

Av vad som anförts i det föregående framgår, att förslaget till ny lantarbetstidslag syntts kunna, med vissa jämkningar i fråga om 7, 8 och 13 §§, avfattas i överensstämmelse med arbetsrådets lagförslag. Dock synes ytterligare böra vidtagas en jämkning av 14 § med hänsyn därtill, att det numera icke finnes någon poliskammare med domsrätt i riket, ävensom viss redaktionell jämkning i 6 §. I övergångsbestämmelserna synes tidpunkten den 1 juli böra ändras till den 1 augusti.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över förslaget till ny *lantarbetstidslag*, av den lydelse bilaga (*Bilaga A*)¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.

¹ Denna bilaga, som är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

**Kortfattad sammanställning över de till arbetsrådet inkomna
yttrandena angående lantarbetstidslagen.**

Upprättad inom arbetsrådet.

Lantarbetstidslagen.

1 § första stycket.

*Lantbruksstyrelsen*¹⁾ vill icke motsätta sig en fortsatt prolongation av lagen men uttalar sig bestämt mot skärpning av lagen att omfatta jordbruk med ett arbetarantal under tre. I ett till lantbruksstyrelsen avgivet yttrande har Sveriges lantbruksförbund uttryckligen betonat, att de mindre jordbruken fortfarande böra falla utanför lagen.

*Riksförsäkringsanstalten*²⁾ har — utan att giva uttryck åt någon egen mening — framhållit, att en utvidgning av lagens tillämpningsområde att omfatta arbetsställen inom jordbruket, där i regel användas minst två arbetare, skulle medföra, att ett betydande antal nya mindre arbetsställen, skulle komma att indragas under lagens tillämpning. De svårigheter beträffande övervakningen av lagens efterlevnad, som i viss utsträckning gjort sig gällande, skulle tydligen härvid, därest icke samtidigt någon effektivisering av tillsynen komme till stånd, bliva än mera framträdande.

Svenska lantarbetstidslagen finner det opåkallat, att lagens giltighetsområde utsträcker.

Svenska lantarbetstidslagen anser, att »i regel användas minst tre arbetare» ändras till »i regel användas minst två arbetare».

1 § b).

Lantbruksstyrelsen meddelar, att Västmanlands läns hushållningssällskap föreslår, att icke endast kolning i mila utan allt kolningsarbete bör undantagas från lagens tillämpning. Styrelsen, som saknar erfarenhet i fråga om kolningsarbete, gör för egen del icke något uttalande.

Svenska lantarbetstidslagen föreslår, att 1 § b) erhåller följande lydelse »kolning i mila och kolugn».

Svenska lantarbetstidslagen avstyrker förslaget, att kolning i kolugn skall undantagas från lagens tillämpning.

1 § c).

Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund föreslår, att ordet »mjölkning» utgår ur 1 § c) samt att i stället från lagens tillämpning undantages: »mjölkning, utförd av arbetare, vilken icke fullgör annat arbete, varå denna lag äger tillämpning».

4 §.

Lantbruksstyrelsen uttalar sig bestämt mot varje skärpning av lagens arbetstidsbestämmelser. (Vissa hushållningssällskap ha framställt yrkanden

¹⁾ Vid lantbruksstyrelsens yttrande voro fogade yttranden från Sveriges lantbruksförbund och samtliga hushållningssällskap med undantag av sällskapen i Kristianstads och Uppsala län. Från hushållningssällskapet i Uppsala län har sedermera yttrande inkommit.

²⁾ Vid riksförsäkringsanstaltens yttrande voro fogade yttranden från samtliga yrkesinspektörer.

om utökning av arbetstiden men lantbruksstyrelsen har icke ansett sig böra upptaga dessa förslag.)

4 § 1 mom.

Lantbruksstyrelsen meddelar, att i en stor del av till styrelsen inkomna yttranden önskemål framförts om ändrad disposition i olika avseenden av den enligt lagen tillåtna totala arbetstiden för år. Det bäst preciserade förslaget anser styrelsen vara det, som framförts av Stockholms läns och stads hushållningssällskap. Sällskapet föreslår tvenne olika, valfria alternativ för arbetstidens uttagande. Det ena skulle upptaga den i lagen nu fastställda arbetstiden, medan det andra skulle i det väsentligaste sammanfalla med det första alternativet, dock med den ändringen, att veckoarbetstiden under november skulle minskas till 41 timmar och under februari ökas till 46 timmar. Lantbruksstyrelsen förordar livligt detta förslag. Därest det emellertid icke skulle anses lämpligt, att varje jordbrukare finge fritt välja passande alternativ, ifrågasätter styrelsen sådan ordning, att alternativ 1 skulle vara det normalt gällande men att, därest vederbörande hushållningssällskap funne förhållandena inom dess område sådant påkalla, sällskapet skulle äga rätt att hos arbetsrådet göra framställning om tillämpning av alternativ 2 inom samma område. Befogenheten att besluta i denna sak skulle ankomma på arbetsrådet.

4 § 1 mom. a).

Lantbruksstyrelsen meddelar, att ett flertal hushållningssällskap föreslagit, att arbetstiden för arbetare med s. k. blandat arbete bestämmes till 94 timmar under januari, februari och december, till 102 timmar under mars, oktober och november samt till 108 timmar under tiden april—september, allt för tvåveckorsperioder. Styrelsen tillstyrker genomförandet av detta förslag.

Svenska lantarbetsgivareföreningen föreslår, att ifrågavarande lagrums första stycke erhåller följande lydelse:

»För varje brukningsdel må arbetstiden för en arbetare, som i regel användes till såväl djurskötsel som annat arbete (arbetare med blandat arbete), utgöra för två arbetsveckor i följd under januari, februari och december högst 94 timmar, under mars, oktober och november 102 timmar och under tiden april—september 108 timmar samt för dygn högst 10 timmar.»

Svenska lantarbetareförbundet föreslår, att ifrågavarande lagrums första stycke erhåller följande lydelse:

»För varje brukningsdel må en arbetare, som i regel användes till såväl djurskötsel som annat arbete (arbetare med blandat arbete), utöver den i första stycket angivna tiden för arbetsvecka användas till djurskötsel under oktober—mars med högst 5 timmar per vecka.»

4 § 1 mom. b).

Svenska lantarbetsgivareföreningen föreslår, att 4 § 1 mom. b) erhåller följande lydelse:

»För arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel (djurskötare), samt för ersättare för denne, må arbetstiden icke överstiga för dygn 9 timmar och för två arbetsveckor i följd 108 timmar.

Vid ersättararbete under en arbetsvecka eller kortare tid må arbetstiden icke överstiga 54 timmar för sådan vecka.»

Svenska lantarbetareförbundet avstyrker svenska lantarbetsgivareföreningens förslag om ändring av 4 § 1 mom. b).

Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund föreslår, att 4 § 1 mom. b) erhåller följande lydelse:

»För arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel (djurskötare), må arbetstiden icke överstiga för dygn nio timmar och för arbetsvecka 50 timmar. Sådan arbetare skall jämväl erhålla en sammanhängande ledighet en gång i veckan av minst 40 timmar.»

4 § 1 mom. b) *andra stycket.*

Lantbruksstyrelsen meddelar, att flera hushållningssällskap föreslagit, att arbetstiden för ersättare för djurskötare bestämmes för tvåveckorsperiod för mera samstämmighet med arbetstiden för djurskötare. Styrelsen tillstyrker genomförandet av detta förslag.

4 § 2 mom.

Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund föreslår, att lagen, »i vad mån den berör trädgårdsodlingen, måtte ändras så, att 54 arbetstimmar per vecka kunna uttagas under sommarmånaderna och 48 timmar per vecka under vintermånaderna oktober—mars».

Svenska lantarbetareförbundet avstyrker Sveriges handelsträdgårdsmästareförbunds förslag om ändring av 4 § 2 mom.

5 § 1 mom.

Lantbruksstyrelsen har — i enlighet med ett i Sveriges lantbruksförbunds yttrande gjort uttalande — ifrågasatt, att 5 § 1 mom. gives ungefär följande lydelse: »Arbetsrådet må, när dagsljusförhållanden eller arbetets art det påkallar eller eljest när skäl därtill äro, medgiva, att — — — — sägs.»

Svenska lantarbetareförbundet föreslår, att 5 § 1 mom. erhåller följande lydelse:

»Arbetsrådet må, när dagsljusförhållanden eller arbetets art det motivera eller eljest skäl därtill äro, medgiva, att den i 4 § angivna arbetstiden, utan att förlängas för år räknat, fördelas på annat sätt än i nämnda paragraf sägs.»

Svenska lantarbetareförbundet anser sig icke kunna biträda förslaget, att dagsljusförhållanden eller arbetets art skola utgöra motiv för annan fördelning av i lagen angiven ordinarie arbetstid. Förbundet föreslår, att 5 § 1 mom. erhåller följande lydelse:

»Arbetsrådet må, när skäl därtill äro, medgiva, att den i 4 § angivna arbetstiden, utan att förlängas för år räknat, fördelas på annat sätt än i nämnda paragraf sägs, dock med iakttagande av att en dylik fördelning icke medför att ordinarie arbetstiden kommer att understiga 41 eller överstiga 54 timmar per vecka.»

5 § 2 mom.

Svenska lantarbetareförbundet föreslår, att 5 § 2 mom. erhåller följande lydelse:

»Finnes i visst fall av särskilda skäl påkallat, att arbetstiden utsträcker längre än i 4 § sägs eller att bestämmelserna i sagda paragraf under viss tid upphävas för viss brukningsdel, äger arbetsrådet lämna medgivande därtill.»

Svenska lantarbetareförbundet avstyrker svenska lantarbetareförbundets förslag om ändring av 5 § 2 mom.

5 § 3 mom.

Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund anser, att med uttalande av arbetarnas sammanslutning eller sammanslutningar bör jämställas uttalande

av sammanslutning eller sammanslutningar bland de tjänstemän, vilkas intressen äro beroende av lagens innehåll och lydelse. Ändring i lagtexten synes dock icke nödvändig.

6 § 2 mom.

Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund föreslår, att nuvarande 6 § 2 mom. överflyttas till 7 § samt infogas i denna paragraf före paragrafens nuvarande 4 mom., vilket härigenom skulle komma att avse även nuvarande 6 § 2 mom.

7 §.

Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund föreslår, att 6 § 2 mom. överflyttas till 7 §, varigenom 7 § 4 mom. skulle komma att avse även nuvarande 6 § 2 mom. (jfr sistnämnda lagrum).

7 § 2 mom.

Lantbruksstyrelsen — i likhet med Sveriges lantbruksförbund och vissa hushållningssällskap — yrkar på att 7 § 2 mom. bringas till överensstämmelse med motsvarande stadgande i allmänna arbetstidslagen och sålunda återföres till den ursprungliga lydelsen. Därest detta icke låter sig göra, hemställer styrelsen, att bestämmelsen gives en sådan utformning, att densamma icke behöver leda till missförstånd såsom med dess nuvarande lydelse tydligen är fallet.

Svenska lantarbetsgivareföreningen föreslår, att 7 § 2 mom. erhåller följande lydelse:

»Finner arbetsgivare i annat fall än som avses i 6 § med hänsyn till särskilt förhållande påkallat att använda arbetare till arbete å övertid, vare där till berättigad för högst 48 timmar under loppet av fyra arbetsveckor och 200 timmar under en tidrymd av tolv månader i följd.»

Svenska lantarbetareförbundet avstyrker svenska lantarbetsgivareföreningens förslag om ändring av 7 § 2 mom.

8 §.

Svenska lantarbetareförbundet föreslår införandet i lagen av obligatorisk skyldighet att hålla övertidsjournal enligt formulär, fastställt av arbetsrådet.

Riksförsäkringsanstalten avstyrker bestämt ett av svenska lantarbetareförbundet framfört förslag om införande i lagen av obligatorisk skyldighet för arbetsgivare att hålla övertidsjournal. Anstalten anser nämligen, att, om det skall vara någon egentlig mening med en sådan föreskrift, densamma bör förknippas med straffansvar, och dylikt läser icke gärna kunna ifrågakomma under förevarande omständigheter. Det torde dock, anser anstalten, vara nödvändigt, att inspektionsförrättarna framdeles gå något strängare fram än hittills i allmänhet synes hava varit förhållandet och i förekommande fall anmäla uppenbart försumliga arbetsgivare till åtal för bristande iakttagande av vad dem enligt 8 § lantarbetstidslagen åligger.

9 §.

Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund anser, att med hänsyn till den specialisering, som numera kommit till stånd inom jordbruket, i lagen lämpligen bör införas en bestämmelse, att bland arbetsrådets ledamöter eller suppleanter städse skall finnas tillräcklig tillgång till speciell sakkunskap i fråga om djurskötsel. Antalet suppleanter för varje ledamot bör i samband härmed möjligen ökas till tre, med möjlighet för arbetsrådet att inkalla

suppleanter, som besitta den sakkunskap, varom det i varje särskilt fall är fråga.

11 §.

Svenska lantarbetareförbundet föreslår, att 11 § erhåller följande lydelse:
»Tillsyn och efterlevnad av denna lag utövas av yrkesinspektionens befattningshavare jämte kommunala tillsynsorgan.» Därjämte skulle i paragrafen införas vad som stadgas i 24 § arbetarskyddslagen.

Riksförsäkringsanstalten anser, att den av svenska lantarbetareförbundet föreslagna utbyggnaden av 11 § lantarbetstidslagen med bestämmelserna i 24 § arbetarskyddslagen om formerna för den kommunala tillsynens utövande m. m., icke synes lämplig. Om särskild åtgärd i förevarande fall skulle anses motiverad synes närmast komma under övervägande att utfärda en cirkulärskrivelse till hälsovårdsnämnderna, vari deras uppmärksamhet fästes på ifrågavarande bestämmelsers förefintlighet och angelägenheten av att de efterlevas. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida en sådan åtgärd kan vara påkallad med avseende på lantarbetstidslagen, enär hälsovårdsnämnderna endast i ringa omfattning ha att delta i tillsynsarbetet i vad gäller denna lag.

Med hänsyn härtill torde det få anses tillfyllest, om yrkesinspektionens befattningshavare i samband med sin inspektionsverksamhet erinra de hälsovårdsnämnder, som ha att taga befattning med tillsynen å lantarbetstidslagens efterlevnad, om deras skyldigheter härvidlag. Anstalten har för avsikt att i en cirkulärskrivelse rikta en anmodan härom till yrkesinspektionens befattningshavare.

Svenska lantarbetsgivareföreningen anser, att en förändring av lagtexten i 11 § förefaller onödig, enär av motiven framgår, att uttrycket »yrkesinspektionen» utgör en gemensam beteckning för yrkesinspektionens befattningshavare och de kommunala tillsynsorganen.

14 §.

Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund föreslår, att 14 § erhåller följande lydelse:

»Förseelse mot denna lag åtalas vid allmän domstol.»

Övergångsbestämmelserna.

Lantbruksstyrelsen anser, att lagen fortfarande bör ha en provisorisk karaktär och givas en giltighet av tre år.

Riksförbundet landsbygdens folk anser, att lagen »allt fortfarande bör ha provisorisk karaktär och att frågan om att lagen skall göras permanent bör uppskjutas till tidpunkt, då den agrarpolitiska utvecklingen inom Sverige bättre kan överblickas».

Svenska lantarbetsgivareföreningen, som icke finner det lämpligt, att lagen ännu göres definitiv, föreslår, att lagen förlänges för en tid av tre år.

Svenska lantarbetareförbundet föreslår, att lagen gives en giltighetstid av 5 år, d. v. s. till den 31 oktober 1947.

*Utdrag ur protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
4 juni 1942.*

Närvarande:

justitieråden FORSSMAN,
BELLINDER,
regeringsrådet LUNDEVALL,
justitierådet NISSEN.

Enligt lagrådet den 3 juni 1942 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 30 april 1942, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lantarbetstidslag*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet hovrättsrådet Sven Björholm.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 5 juni 1942.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 4 juni 1942 avgivna utlåtande över det den 30 april 1942 till lagrådet remitterade förslaget till *lantarbetstidslag* samt hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Jan-Erik Stenius.